

MNEMOTEXNIKA YORDAMIDA 1-SINF O'QUVCHILARINING NUTQINI RIVOJLANTIRISH

Usmonova Odinaxon Sobirovna

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limning 1-sinf o'quvchilari uchun har xil janrdagi asarlarni o'rgatishda mnemotexnikadan foydalanishning samaradorligi yuzasidan fikr va mulohazalar bildirilgan.*

Kalit so'zlar: *mnemotexnika, grammatika, she'riy asar, nutq texnikasi, vizual, assotsiatsiya, ta'lim berish, izchillik, texnologiya, muloqot, modellash.*

Аннотация: *В данной статье высказаны мнения и комментарии по поводу эффективности использования мнемотехники при обучении произведениям различных жанров для учащихся 1 класса начальной школы.*

Ключевые слова: *мнемотехника, грамматика, поэтическое произведение, техника речи, наглядность, ассоциативность, обучение, системность, технология, общение, моделирование.*

Abstract: *In this article, opinions and comments on the effectiveness of using mnemonics in teaching works of various genres for students of the 1st grade of primary education are expressed.*

Key words: *mnemonic, grammar, poetic work, speech technique, visual, associative, teaching, consistency, technology, communication, modeling.*

1-sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish jarayonida quyidagi muammolar ko'proq kuzatiladi: gapdagi so'zlarni muvofiqlashtira olmaslik, grammatik jihatdan to'g'ri gapira olmaslik, ovoz talaffuzining buzilishi va diktsiyaning yomonligi. 1-sinf o'quvchilari yodlash texnikasi va usullarini bilishmaydi. Ular istaksiz ravishda she'r o'rganishadi va matnlarni takrorlaydilar. She'rlarni yodlash ularga qiyinchilik tug'diradi. Shu sababli, 1-sinf o'qituvchilari oldida nafaqat o'quvchilarni o'z fikrlarini izchil, grammatik ifodalashga o'rgatish, balki, birinchi navbatda, nutq faoliyatiga qiziqishini uyg'otish, juda muhimdir. Shu maqsadda ta'lim berishda e'tirof etilganlar bilan bir qatorda samaradorligi aniq bo'lgan ijodiy innovatsion usullar va texnologiyalardan foydalanish juda muhimdir. K.D.Ushinskiyning fikricha, "Bolaga noma'lum beshta so'zni o'rgating - u uzoq vaqt va behuda azob chekadi, lekin yigirmata so'zni rasmlar bilan bog'lang va u ularni tezda o'rganadi". Biz boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli bo'ladigan va shu bilan birga ularning nutqini samarali rivojlantiradigan hamda aqliy rivojlanishiga hissa qo'shadigan bunday texnologiyani tavsiya etmoqchimiz. Bunday texnologiya, bizning fikrimizcha, esda saqlashni osonlashtiradigan, qo'shimcha assotsiatsiyalar hosil qilish orqali xotira hajmini oshiradigan va ularning nutqini rivojlantirish muammolarini kchik yoshli o'quvchilar uchun qiziqarli tarzda hal qilishga imkon beradigan mnemotexnika texnologiyasidir.

T.B.Polyanskaya. L.V.Omelchenko mnemonikani yodlashni osonlashtiradigan va qo'shimcha assotsiatsiyalar hosil qilish, o'yin shaklida o'quv jarayonini tashkil qilish orqali xotira hajmini oshiradigan turli xil texnikalar tizimi sifatida belgilaydi. Mnemonikani o'qitishning maqsadi nutqning har tomonlama rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan xotira, tafakkur, tasavvur, diqqatni rivojlantirishdir. Mnemonikani o'zlashtirish uchun o'qituvchilarga maktabda seminarlar, amaliy mashg'ulotlar o'tkazilishi, uslubiy va didaktik materiallar tayyorlanishi lozim. Mnemonikadan foydalanish hozirgi vaqtda dolzarb bo'lib, ushbu pedagogik texnologiya nutqni rivojlantirishga juda katta yordam beradi. Mnemonik belgilar nutq materialiga imkon qadar yaqin bo'ladi. Masalan, archa yovvoyi hayvonlarni, uy esa uy hayvonlarini bildiradi. Mnemonika texnologiyasi nutqni rivojlantirish muammolarini hal qilishda yordam beradi. Ya'ni dialog va monologlarda nutqning ko'nikmalarini shakllantirish (rasmlar, suhbatlar, hikoyalar yozish, badiiy adabiyotni qayta hikoya qilish va boshqalar) uchun muhimdir.

Mnemotexnika - muloqot va ta'lim jarayonida nutqni mustaqil ravishda rivojlantirishga qodir. Texnologiyadan foydalanish samaradorligi ma'lum shartlarga bog'liq. Masalan, vizual modellashtirishning turli usullaridan foydalanish. Monologik nutqning eng qiyin turi tasviriy hikoyani yig'ish va ijodkorlik elementlari bilan qayta hikoya qilishdir. Bunda o'quvchi mavzuning belgilarini ajratib ko'rsatishga qodir bo'lishi kerak. Ta'riflovchi hikoyani tuzish bosqichida ular so'zlarni bildiruvchi belgilarni mnemonik jadvallarga kiritishadi. Masalan, savol belgisi yoki qaysidir narsaning tasviri ko'rinishidagi belgini ko'rganlarida, o'quvchilardan obyekt yoki obyektning nomlash so'raladi. Keyin bolalar rangni belgilashadi. Bundan tashqari, mnemojadvallardan foydalanish yordamida quyidagilarga erishiladi: atrofdagi dunyo haqidagi bilim kengaydi; lug'at boyligi oshadi; uyatchanlikni yengishadi; o'zlarini erkin tutishni o'rganadilar. Yuqorida aytilganlarning barchasi kichik yoshli boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun muayyan turdagi nutqni rivojlantiruvchi faoliyatdir.

Xulosa qilib aytganda, mnemotexnikadan foydalanish nafaqat 1-sinf o'quvchilari uchun, balki, 2-4-sinf o'quvchilari uchun beriladigan turli xil asarlarni o'rganish jarayonida ham qo'llash juda o'rinnidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. T.V.Bolsheva: Ertakdan o'rganish. Mnemotexnika yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkurini rivojlantirish. nashriyot uyi: Detstvo-Press, 2005 yil Seriya: "Bolalik" dasturi kutubxonasi
2. T.Polyanskaya: Usuldan foydalanish mnemonika bolalarga ertak aytishni o'rgatishda maktabgacha yosh. nashriyot uyi: Detstvo-Press, 2010 yil
3. V.A.Kozarenko darslik Mnemonika Moskva 2007 yil.
4. Mnemonikon sayti (<http://www.mnemotexnika.narod.ru>)

5. Usmanova, O. S. (2022). National curriculum and new generation mathematics textbook. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(2), 11-16.
6. Sobirovna, U. O. (2022). The Use of Mnemotechniques in Teaching Younger Schoolchildren. Spanish Journal of Innovation and Integrity, 6, 446-450.
7. Usmonova, O. (2016). Ikkinchi sinf darsliklarida shartli belgilar. Ta'lim va kasbiy mahorat. Ilmiy uslubiy maqolalar to'plami, 1(06), 46-49.
8. Sobirovna, U. O. (2022). The Use of Mnemo Technique in the Textbook of Primary School Native Language and Reading Literacy. International Journal of Culture and Modernity, 17, 421-426.
9. Usmanova, O. S. (2022). A TEXTBOOK ON NATIVE LANGUAGE AND READING LITERACY, CREATED ON THE BASIS OF THE NATIONAL CURRICULUM. ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603, 11(10), 48-54.
10. Usmanova Odinakhon Sobirovna. (2022). NATIONAL CURRICULUM AND NEW GENERATION MOTHER TONGUE AND READING TEXTBOOK. Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(10), 176–183. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/NMBXR>
11. Усмонова, О. (2022). РИВОЖЛАНГАН МАМЛАКАТЛАРДА ТАЪЛИМ ЖАПАЁНИ. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(Special Issue 3), 148-158.
12. Sobirovna, U. O. 1-sinf o'qish kitobidagi she'rlarni o'quvchilarga o'rgatish uslubiyoti. Vashington. Innovation in the modern education system, 1, 206-209.
13. Usmanova Odinakhon Sobirovna. (2023). THE USE OF MNEMONICS IN TEACHING PRIMARY SCHOOL CHILDREN THEIR NATIVE LANGUAGE AND READING LITERACY. Academia Science Repository, 4(05), 35–45.
14. Usmonova, O. (2023). 1-SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGINI O'RGATISH VA TA'LIM TIZIMDA SAMARADORLIKKA ERISHISH. Академические исследования в современной науке, 2(11), 10-12.